

Ankieta "Słownika Polski Walczącej na kresach"

1. CZERNIAWSKI STEFAN S. WACŁAWA I STEFANII, PS. "SZUMSKI"
2. Urodziłem się 5 stycznia 1927r. na ZIEMI NOWOGRÓDZKIEJ w miejscowości NOWY ŚWIAT - folwark wchodzący w skład majątku TUHANOWICZE położonego nad rzeką SERWECZ, jednym z większych dopływów Niemna, w gminie CYRYN.

3. Nie dotyczy.

4. Pochodzenie rolnicze - ojciec mój i jego rodzina przed I wojną światową i w okresie międzywojennym zarządzali majątkiem TUHANOWICZE, który był własnością rodziny Tuhanowskich. Należy podkreślić, że dobra te długo były we władaniu WERESZCZAKÓW. Gościł tu jako student uniwersytetu Adam MICKIEWICZ, tu poznał i pokochał Marylę Wereszczakówną. Przy dworze był piękny park, w którym pozostała altana zwana "Altaną Miłości", upamiętniona epizodami z dziejów miłości poety. Szkic parku majątku TUHANOWICZE wykonany w 1927r. załączam do niniejszej ankiety.

Do września 1939r. przebywałem w folwarku NOWY ŚWIAT wraz z rodzicami i rodzeństwem. Pamiętnym rokiem dla mojej rodziny i mnie jako dziecka było wydarzenie we wrześniu 1929r. w NOWYM ŚWIECIE przebywał Pan Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Ignacy Mościcki, gorąco witany i przyjmowany przez moich rodziców i miejscową ludność.

Na początku lat trzydziestych dobra zostały rozparcelowane przez właścicielkę, a część darowana została państwu. Po upaństwowieniu majątku TUHANOWICZE z folwarkiem NOWY ŚWIAT dobra te wydzierżawił pan Jan SKRZYNDZIEWSKI, u którego ojciec nadal pozostał zarządzającym tego majątku..

Pochodzenie społeczne i ten okres życiorysu dość obszernie rozwinąłem o dane historyczne na długo sprzed II wojny światowej. Wynika to z faktów historycznych, które na Ziemi Nowogródzkiej miały miejsce, a szczególnie dotyczy to takich miejscowości jak ZAOSIE, NOWOGRÓDEK oraz miejsc związanych z pobytem i twórczością A.MICKIEWICZA, takich jak TUHANOWICZE, kamień Filaretów w jarze nieopodal KARCZOWY, jeziora ŚWITEŻ. Wszystko to miało wielki wpływ na moje wychowanie i patriotyczne zachowanie mojej rodziny, która czynnie uczestniczyła w działalności niepodległościowej podziemnego Państwa Polskiego.

Przed wybuchem II wojny światowej ukończyłem 6 klas szkoły podstawowej w m. WOROŃCZA. Rodzeństwo moje składa się z braci: Alberta i Józefa oraz siostry Wacławy.

Punkt czwarty uzupełniam odbitkami z oryginalnych zdjęć opisywanych miejsc i zdarzeń.

5. Po wkroczeniu Armii Czerwonej na tereny nowogródzyczny w 1939r. wyrzuceni z majątku TUHANOWICZE i pozbawieni własności, zamieszkiwaliśmy wraz z rodzicami i rodzeństwem u rodziny i okolicznej ludności, często zmieniając miejsce zamieszkania.

We wrześniu lub październiku 1941r. powróciłem wraz z rodziną do majątku TUHANOWICZE, gdzie odzyskaliśmy część zagarniętej własności. Ze względu na zagrożenie jakie narastało ze strony władz okupacyjnych i agresji ze strony sowieckiej partyzantki mającej coraz większe wpływy na tych terenach, opuściliśmy majątek TUHANOWICZE i zamieszkaliśmy w miejscowości LITAROWSZCZYŻNA na własnym gospodarstwie rolnym pochodzącym z rozparcelowanego majątku TUHANOWICZE.

6. Nie dotyczy.

7. Działalność konspiracyjną w ZWZ-AK prowadziłem od maja 1942r. do chwili aresztowania przez NKWD w czerwcu 1945r., na terenie okręgu nowogródzkiego "NÓW", obwód BARANOWICZE "PUSZCZA" placówka HORODYSZCZE i WORONCZA. Polegała ona na gromadzeniu i przechowywaniu broni, leków i środków opatrunkowych, które przekazywałem kolegom z w/w placówek odchodzącym do oddziałów AK. W czasie tej działalności pełniłem również funkcję łącznika prasy konspiracyjnej. Do oddziału partyzanckiego nie zostałem wcielony ze względu na nie dokończoną operację mobilizacyjną AK na terenach, gdzie duże wpływy miała partyzantka sowiecka.

8. Po wkroczeniu Armii Czerwonej latem 1944r. na tereny nowogródzyczyny nadal zajmowałem się działalnością konspiracyjną. Przechowywałem broń, która w większości pochodziła od byłych żołnierzy AK oraz pozyskiwałem i dostarczałem dokumenty repatriacyjne na wyjazd do Polski dla AK-owców powracających spod WILNA. W tym czasie rozpocząłem działalność konspiracyjno - niepodległościową w grupie samoobrony, w skład której wchodziło żołnierzy AK 77 pp I bat. 2 kompanii. Byłem łącznikiem tej grupy oraz prowadziłem wywiad na rzecz tej placówki. Zachowałem swój dotychczasowy pseudonim "SZUMSKI" i stopień szeregowego. W czerwcu 1945r. zostałem aresztowany wraz z ojcem i uwięziony w więzieniu w BARANOWICZACH za uzbrojenie dziewięcioosobowej grupy uciekinierów z tegoż więzienia pochodzących przede wszystkim z byłych członków AK i innych organizacji konspiracyjnych. Inicjatorem ucieczki okazał się oficer Armii Czerwonej płk. KASTAMAROW, który był również uwięziony. Pod jego kierownictwem wykonano podkop na odległość około 50m i wyprowadzenie z więzienia. W zamian pułkownikowi obiecano zaopatrzenie w broń i przetrwanie do chwili przedostania się na zachód. Obietnicę spełniono w zakresie zaopatrzenia w broń. Przedłużające się ukrywanie na terenie nowogródzyczyny doprowadziło do ujęcia jednego z uciekinierów, który ujawnił kryjówki i miejsce zaopatrzenia w broń doprowadzając funkcjonariuszy NKWD do mego domu. Po ujęciu wszystkich dziewięciu uczestników ucieczki i nie stwierdzeniu dowodów użycia broni zostaliśmy z ojcem zwolnieni z więzienia. Przy ujęciu został ciężko ranny jedynie pułkownik, który nie zdążył użyć posiadanej broni. Dalszy los pułkownika i pozostałych nie jest mi znany.

Po uwolnieniu w lipcu 1945r. wyjechałem jesienią do Polski wraz z rodzicami, bratem Albertem i siostrą Wacławą.

9. Po wkroczeniu wojsk sowieckich na tereny nowogródzyczyny w 1939r. zostaliśmy wyrzuceni z majątku TUHANOWICZE i pozbawieni własności. Po wkroczeniu Armii Czerwonej w 1944r., byłem aresztowany przez NKWD w 1945r. i przebywałem w więzieniu. Po zwolnieniu z więzienia przez 3,5 miesiąca tj. do października 1945r. byłem zmuszony meldować się co 1-2 tygodnie do NKWD w BARANOWICZACH oddalonych o 20 km od miejsca zamieszkania.

10. Nie dotyczy.

11. W 1945r., jako repatriant przyjechałem wraz z rodziną na Ziemię Odzyskane i osiedliliśmy się w woj. piłskim. Od stycznia 1946r. podjąłem naukę w Liceum Pedagogicznym w Sulechowie. W 1948r. powołany zostałem do odbycia zasadniczej służby wojskowej w Łodzi i w tym czasie ukończyłem szkołę średnią. W 1950r. pozostałem w służbie zawodowej, gdzie przebywałem do maja 1980r. W 1952r. zawarłem związek małżeński z Ireną Bogdanowicz. Do 1952r. pełniłem służbę w wojskach lądowych a następnie w Marynarce Wojennej w korpusie dowódczo - sztabowym. W tym okresie, od 1950 do 1980r., nie pełniłem żadnych funkcji partyjno - politycznych w PZPR, byłem natomiast karany partyjnie i służbowo za przekonania religijne.

Z powodu stanu zdrowia zostałem zwolniony z zawodowej służby wojskowej i przeniesiony do rezerwy w stopniu komandora porucznika.

12. Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski - 1980r., Złoty Krzyż Zasługi - 1968r., Odznaka Pamiątkowa "Akcji Burza - 1994r., Odznaka Weterana Walk o Niepodległość - 1995r., Srebrny - 1963r., Złoty - 1970r. Medal "Siły Zbrojne w Służbie Ojczyzny"; brązowy i srebrny Medal za Zasługi dla Obronności Kraju nadany 1967 i 1969r.; Medal 800-lecia Pucka - 1969r.

13. W czasie okupacji niemieckiej w latach 1941-44, a następnie sowieckiej do 1945r. wraz z całą rodziną podjęliśmy działalność konspiracyjną. Brat Józef ps. "Staniszewski", żołnierz 2 kompanii I bat. 77 pp AK aresztowany i wyrok w 1948r., 6 lat więzienia za przynależność do AK i WIN - zmarł w 1950r. Ojciec ps. "Dzięcioł", siostra Wacława ps. "Ciawa" i ja w konspiracji do 1945r. Matki pseudonimu nie pamiętam. Ponadto mimo grożącego niebezpieczeństwa ze strony niemieckich władz okupacyjnych rodzice moi udzielali schronienia dla Żydów z Horodyszczka i okolicznych miejscowości, którzy następnie wstąpili do tworzących się oddziałów partyzantki sowieckiej. Z powodu braku nazwisk ukrywanych przez moją rodzinę Żydów nie ubiegałem się dla siebie i rodzeństwa o tytuł "Sprawiedliwy Wśród Narodów Świata".

Żona Irena z d. Bogdanowicz, córka Tomasza i Antoniny zamieszkiwała w majątku Dońki gmina Gródek pow. MOŁODECZNO woj. WILNO, który był własnością jej rodziny nabytą w 1922r. Rodzina Bogdanowiczów również przeżyła poważne represje. W 1939r. pozbawiona własności ziemskich przez władze sowieckie musiała szukać schronienia u rodziny i znajomych w oddalonym o 22 km Rakowie. W kwietniu 1940r. ojciec żony, TOMASZ BOGDANOWICZ, został aresztowany i uwięziony w Mołodecznie. Po paru miesiącach z 8-letnim wyrokiem (za to, że był ziemianinem) został wywieziony do Kazachstanu.

Podkreślić wypada, że mając 17 lat udał się do Ameryki i tam ciężko pracował przez 14 lat, a zarobione pieniądze przeznaczył na kupno wspomnianego powyżej majątku.

W 1942r. wraz z Armią gen. Andersa wyruszył na Bliski Wschód. Zmarł w Teheranie w 1945r. i tam został pochowany.

Ukaranie i wywóz do Kazachstanu mocno zaważyły na losie pozostałej rodziny. Od tej pory zmuszeni byli ukrywać się wśród bliskich i znajomych, często zmieniać miejsce pobytu, dzięki temu uniknęli wywózki na Sybir lub w inną część kraju sowieckiego. Każdy czytając powyższe relacje w "Słowniku Polski walczącej na Kresach...", a szczególnie osoby pochodzące z Rakowa i okolic, mogą potwierdzić, że był to człowiek o ogromnych wartościach moralnych i patriotycznych. W okresie międzywojennym bardzo dużo pracował w różnych organizacjach społecznych i politycznych, za co otrzymał szereg odznaczeń i wiele innych wyróżnień w dowód społecznej działalności. Wszystkie te pamiątki zostały zakopane i rodzina nie była w stanie ich odzyskać.

Żona wraz z matką i bratem Zdzisławem w ramach repatriacji przybyli w maju 1946r. na Ziemię Zachodnie i zostali zarejestrowani w punkcie Państwowego Urzędu Repatriacyjnego w Trzciance gdzie zamieszkali.

Zdaniem moim informacje wyżej opisane winny się również znaleźć w biogramie. Są to losy rodzin polskich, które jak wiele innych przeżyły koszmar okupacji sowieckiej i hitlerowskiej na Kresach Północno - Wschodnich II Rzeczypospolitej.

14. Świątowy Związek Żołnierzy AK Koło w Gdyni, Biografie i Wspomnienia wyd. w 1996r., str. 26.

S.J. Czermiński

15. Odbitka kserograficzna - zał. nr 1
16. Odbitka kserograficzna - zał. nr 2
17. Odbitka kserograficzna - zał. nr 3 (szkic parku wraz ze zdjęciami - uzup. punktu 4)
18. Odbitka kserograficzna - zał. nr 4

Załączników 4 na 8 ark.

Światowy Związek Żołnierzy
Armii Krajowej
G d a ń s k

L.dz. Wer.....263...../90

Pan /i/
Czerniawski Stefan
.....
Beniowskięgo 18/B/12
ul.....
G d y n i a
.....

W związku ze złożonym wnioskiem o uprawnienia Kombatantkie Komisja Weryfikacyjna Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej Okręgu Gdańskiego informuje Kol., że wniosek z pozytywną Rekomendacją Komisji został przekazany do Zarządu Głównego w Warszawie do dalszego załatwienia.

Przew. Komisji Weryfikacyjnej
[Signature]
/ Łukaszczyk Drazm /

Z-ca Przewodniczącego Okręgu
[Signature]
/ Podbereski Maciej /

ZAŚWIADCZENIE

1727

005133lu-11669/21
Czerniawski
(Nazwisko)
Stefan
(Imiona)
05.01.1927r. Polwark Nowy
(Data i miejsce urodzenia)

URZĄD DO SPRAW KOMBATANTÓW
I OSÓB REPRESJONOWANYCH

Niniejsze zaświadczenie uprawnia do ulg i świadczeń określonych w ustawie z dnia 24 stycznia 1991r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz. U. nr 17 poz 75).

Uprawnia do przejazdów
PKP i PKS w
50% zniżki

[Signature]
.....
podpis posiadacza zaświadczenia

27.11.1991r.
Data

DYREKTOR
m.p. *[Signature]*
mgr Witold Drazm
Podpis

ZASWIADCZENIE O UPRAWNIENIACH
KOMBATANCKICH

ZASWIADCZENIE

005133lu-1669/21

Gzerniawski
(Nazwisko)

Stefan
(Imiona)

05.01.1927r. Polwark Nowy
(Data i miejsce urodzenia)

Uprawnia do
przejazdów
PKP i PKS wg
50% zniżki

podpis posiadacza zaświadczenia

URZĄD DO SPRAW KOMBATANTÓW
I OSÓB REPRESJONOWANYCH

Niniejsze zaświadczenie uprawnia do ulg
i świadczeń określonych w ustawie z dnia
24 stycznia 1991r. o kombatantach oraz
niektórych osobach będących ofiarami re-
presji wojennych i okresu powojennego
(Dz. U. nr 17 poz 75).

27.11.1991r.
Data

DYREKTOR

m.p.

mgr Witold Braun

RODZAJE I OKRESY
ZALICZANE DO UPRAWNIEN
USTAWOWYCH

Okresy		Wyszczególnienie	Przepis ustawy
od	do		
09 1943	01 1945	Armia Krajowa	Art 1
01 1945	07 1946	Niepodl. dział konspiracyjna	Art 1
Łącznie		lat 1	miesiący 8
Zmiana		lat 1	miesiący 11

mgr Witold Braun

Adres zamieszkania

ul. Beniowskiego 18-B-12
81-226 Gdynia

ZGODNOŚĆ POWYŻSZYCH DANYCH
Z ORYGINAŁEM POTWIERDZAM —

PAWEŁ ZARZYŃSKI

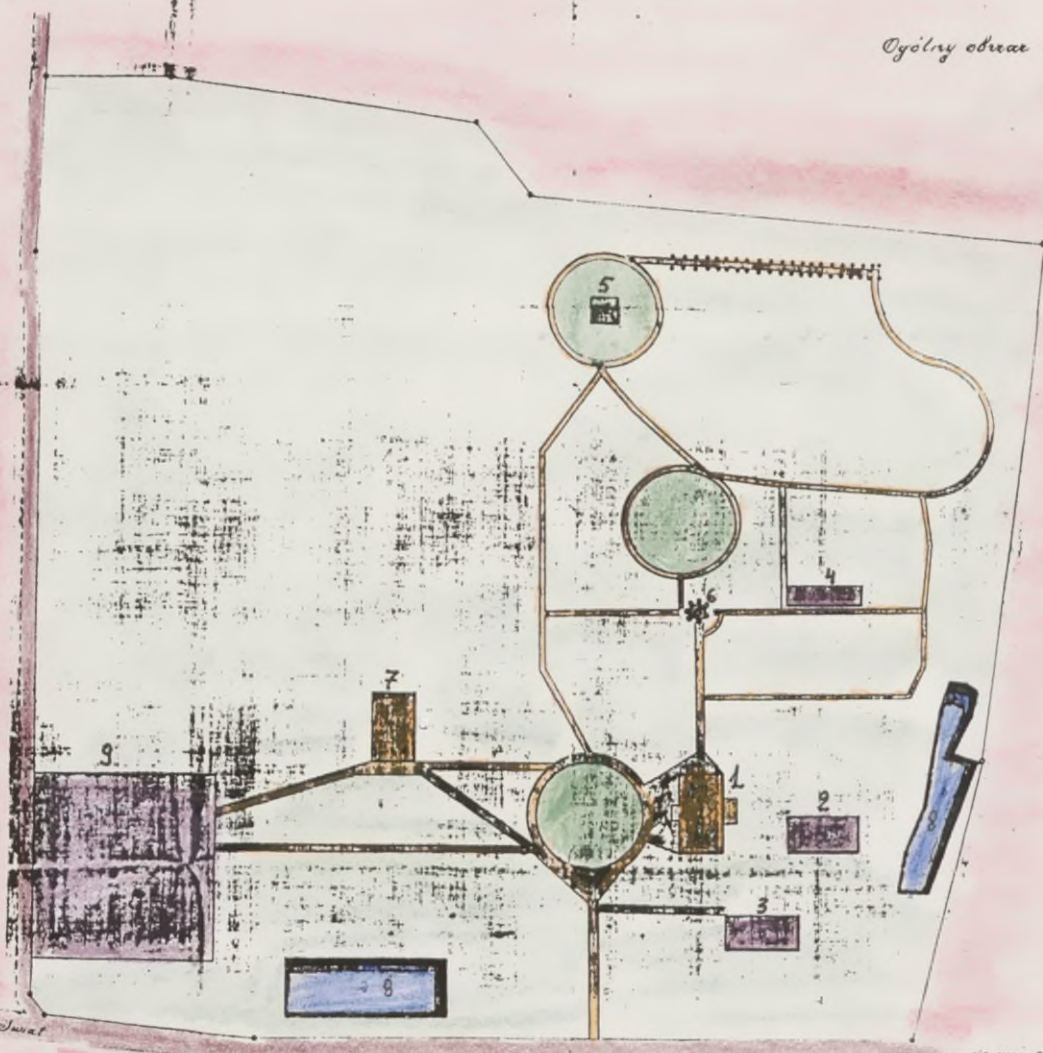
Eugeniusz P.

Izkie parku majątku
Tuhanowieze

w gminie Cyryńskiej powiecie
województwie Nowogrodzkim
położonego.

Plan ogrodu sporządził w roku 1927 inżynier Julian Malinowski
J. Malinowski

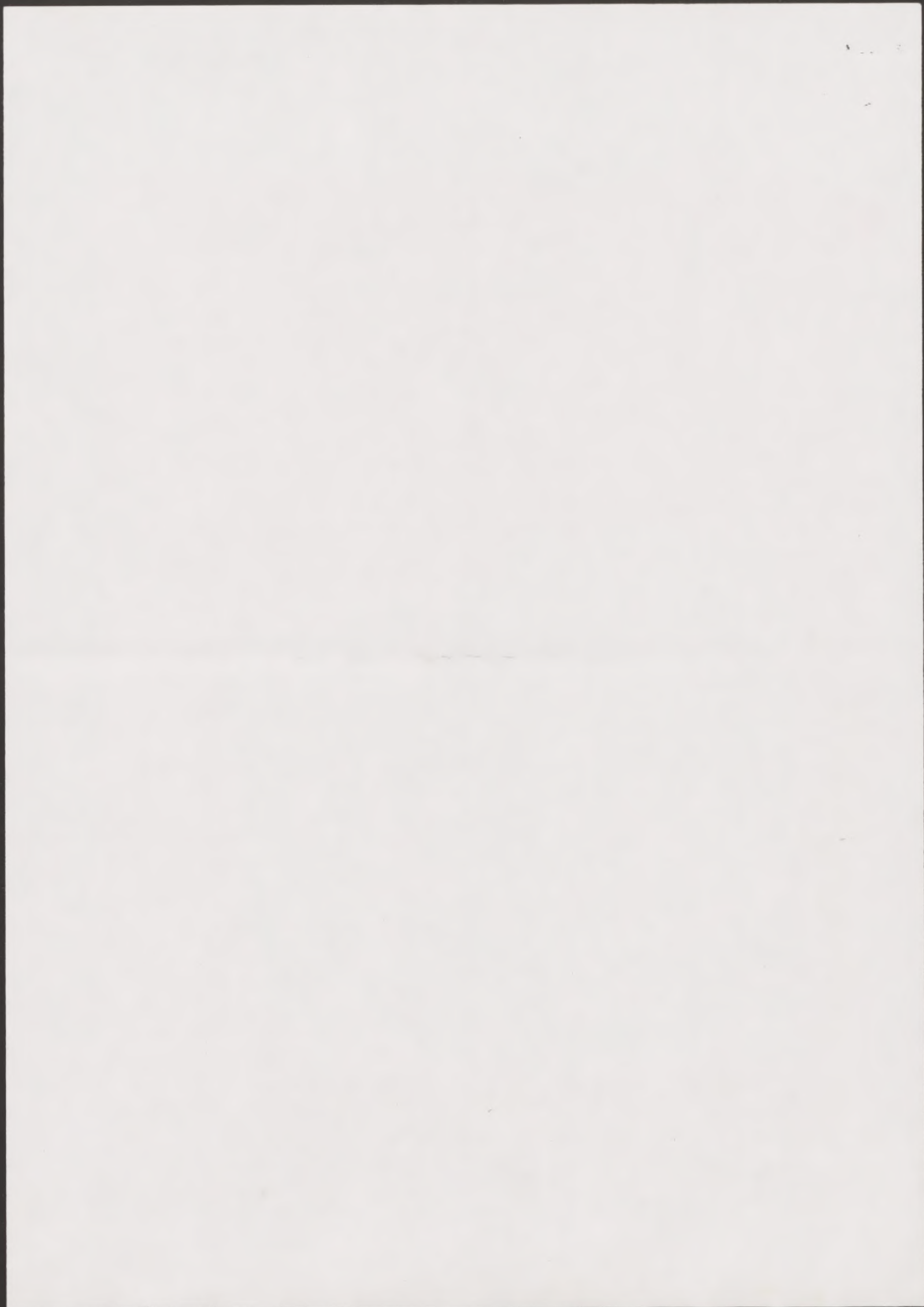
Ogólny obszar około 3,5 ha.

- 1 - Były dom mieszkalny
- 2 - Piętka
- 3 - Ciężarówka
- 4 - Ciężarówka
- 5 - Stajnia
- 6 - Młyna, Młocznica
- 7 - Młocznica
- 8 - Stawy
- 9 - Dawna zabudowa gospodarcza

NĘSNOŚĆ
STEFANA
CZERNIŃSKIEGO

Skala: 10 m

ZDJĘCIE NR-1

(Znaczenie → Tukanowice (były pański pałac)
okno
Murowszyna gdzie mieszkał poeta
Adam Mickiewicz. Zdjęcie robione przez
Stanisława Czerniowskiego 1913 roku

